

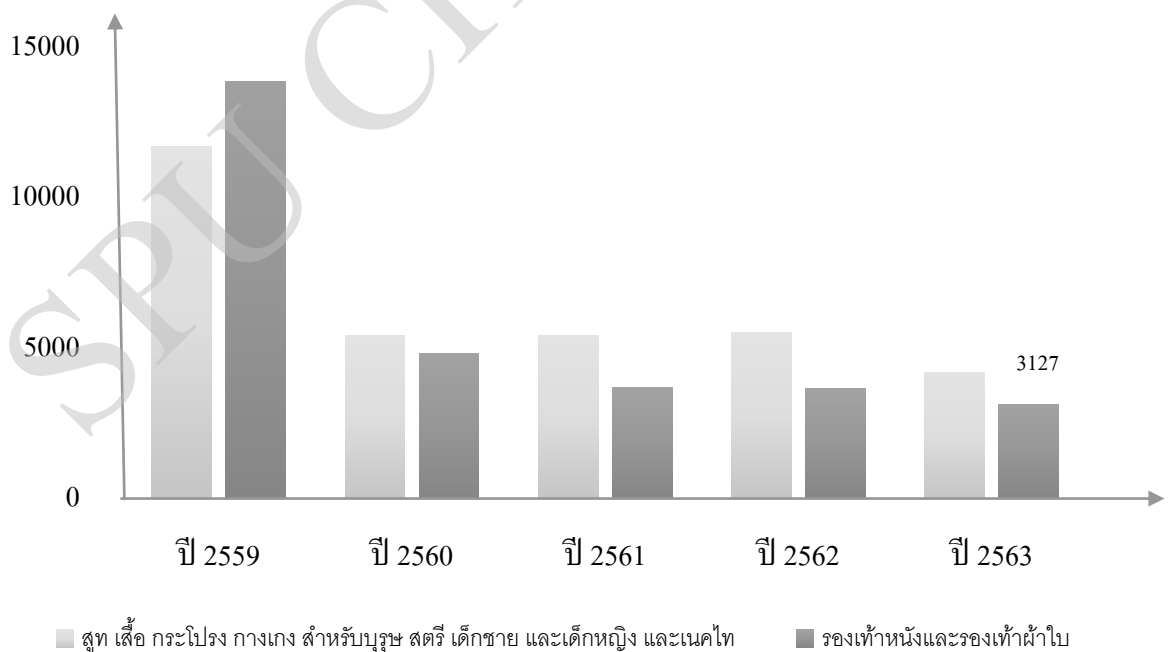
บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านธุรกิจการค้า อีกทั้งยังมีการแข่งขันสูงขึ้น และมีความไม่แน่นอนมากขึ้นกว่าเดิม รวมถึงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายมากขึ้นสำหรับองค์กรที่จะดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นองค์กรต่างๆควรต้องมีการปรับตัวให้เข้าสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อพร้อมรับต่อ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือองค์กรที่มุ่งเน้นให้ พนักงานมีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการทำงานเป็นทีม รู้จักวิธีการแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ (คณิศร บุญทวีวัฒน์, 2557) สิ่งที่จะสะท้อนภาพความสามารถขององค์กรคือ การมี ความสามารถในการรับมือต่อปัญหา หรือวิกฤติที่เข้ามากระทบและสามารถก้าวพ้นปัญหาและ วิกฤติดังกล่าวได้ดีกว่าคู่แข่งหรือผู้ประกอบการรายอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกัน

หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 1 มูลค่าการส่งออก (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมศุลกากร)

จากสถิติจะเห็นได้ว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปลดลงอย่างเห็นได้ชัดระหว่างปี พศ. 2559 – 2563 จากหลายปัจจัย ธุรกิจการผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์ประเภทรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นธุรกิจที่ยังต้องอาศัยแรงงานฝีมือในหลายส่วนของกระบวนการผลิต แรงงานคนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญของอุตสาหกรรมการผลิตนี้ อีกทั้งวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในครั้งนี้อาจจะไม่ใช่วิกฤติครั้งสุดท้าย เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับปัญหา วิกฤติ และความไม่แน่นอนในอนาคต องค์กรต่างๆ จึงต้องพยายามพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวและฟื้นตัวจากสถานการณ์นั้นๆ ให้ได้ เพื่อในอนาคตข้างหน้า เมื่อมีปัญหา สถานการณ์ หรือวิกฤติต่างๆ มากระทบ ก็จะทำให้องค์กรสามารถก้าวข้ามผ่านจากวิกฤติดังกล่าวได้ โดยในแต่ละองค์กรมีการนำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ มาปรับใช้กับองค์กรของตนเอง เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวในสภาวะวิกฤติได้ ไม่ว่าจะเป็นภาวะความเครียดจากสถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ จากความกังวลในตำแหน่งหน้าที่การงานหากบริษัทต้องปิดกิจการ ความเครียดในการดำรงชีวิตจากปัญหาเศรษฐกิจ และอื่นๆ

การที่จะพัฒนาองค์กรให้มีการปรับตัวได้นั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคลที่สามารถมีความยืดหยุ่นทางจิตใจ (resilience) ซึ่งเป็นกระบวนการความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการเอาชนะสถานการณ์ความยากลำบากในชีวิต เพื่อให้ผ่านพ้นประสบการณ์ด้านลบที่กำลังเผชิญอยู่ไปได้ (Grotberg, 2003) ซึ่งบุคลากรในองค์กรควรได้รับการอบรม ฝึกฝน เรียนรู้ ถึงการมีความคิดในเชิงบวกซึ่งจะส่งผลดีต่อตนเองและต่อองค์กร ทำให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย บุคลากรมีทักษะในการปรับตัวและแก้ปัญหาเป็นอย่างดี ทั้งหมดนี้เป็นพฤติกรรมที่ดีที่จะส่งผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและยังจะส่งผลดีต่อความก้าวหน้าขององค์กรในอนาคตแบบยั่งยืนอีกด้วย

แนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) ได้นำเสนอความสำคัญของทรัพยากรความรู้ที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับต้นๆ นอกเหนือจากวัตถุดิบ แรงงาน และต้นทุนประเภทอื่น สินทรัพย์ที่เป็นความรู้ถูกมองว่าเป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ทักษะความสามารถซึ่งเกิดขึ้นผ่านกลไกการเรียนรู้ เป็นต้น องค์กรแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้พนักงานเกิดการสร้างความรู้ใหม่ และสร้างกรอบความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนากิจวัตรประจำวันขององค์กร หรือพัฒนาแนวทางปฏิบัติของกระบวนการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการขององค์กรด้วย นอกจากนี้การเกิดขึ้นของความรู้ใหม่ ความเชื่อมโยง การจัดระเบียบ และการบูรณาการการสร้างความรู้ในกิจวัตรประจำวันขององค์กร ยังช่วยพัฒนารูปแบบความสามารถให้มีความยืดหยุ่น และมีความสามารถในการกำหนดศักยภาพในการแข่งขันใหม่ขององค์กรได้อย่างเป็นระบบ

สำหรับงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ในบริบทต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2559) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของศักยภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ของอุตสาหกรรมธุรกิจสิ่งทอในประเทศไทย (ชัชราวรรณ มีทรัพย์ทอง, 2560) ปัจจัยด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดชลบุรี (วิไลลักษณ์ ศรีวิชัย, 2561) ปัจจัยทางจิตวิทยาองค์กรเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลากรสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ กรณีศึกษาบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมไฮเทค (สมโภช ศรีวิจิตรวรกุล, 2561) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พัชรกัญญ์ เมธาอักษรเกียรติ, ประสพชัย พสุนนท์, 2561)

ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ระดับความพร้อมของการพัฒนาองค์กรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างวินัย 5 ประการ ตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความตั้งใจที่จะแบ่งปันความรู้ในองค์กร ทดสอบปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้และความสามารถทางนวัตกรรมของอุตสาหกรรมธุรกิจสิ่งทอในประเทศไทยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ทดสอบอิทธิพลของศักยภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานผ่านความสามารถทางนวัตกรรมของอุตสาหกรรมธุรกิจสิ่งทอในประเทศไทย ปัญหาอุปสรรคในการจัดการความรู้และการถอดความรู้ฝังลึกในองค์กร ปัจจัยและระดับอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่มีต่อการสร้างแรงจูงใจในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ลงในระบบการจัดการความรู้ขององค์กร ปัจจัยทางจิตวิทยาองค์กรเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลากรสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในองค์กร ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับ “องค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจในองค์กร ของกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร”

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พร้อมกับการศึกษาองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการมีความยืดหยุ่นทางจิตใจในองค์กร มีทักษะในการปรับตัว ทักษะการแก้ปัญหาขององค์กรในด้านการจัดการ การตลาด และผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปยังผลการดำเนินงานขององค์กรในที่สุด ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจจะต้องมีแนวคิดของการปรับเปลี่ยนที่แตกต่างไปจากแนวคิดเดิม คือนอกจากการสร้างผลผลิตและแสวงหากำไรแล้ว อุตสาหกรรมจะต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์กรเพื่อ

เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและอย่างรวดเร็ว และเพื่อสามารถอยู่รอดได้ ด้วยการนำเสนอสินค้าและบริการที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความยืดหยุ่นทางจิตใจจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน กลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจของบุคลากร กลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรภายในบริษัทของกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร มุ่งที่จะศึกษาตัวแปรดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1.1 ด้านปัจจัยส่วนบุคคล

- 1.1.1 เพศ (gender)
- 1.1.2 อายุ (age)
- 1.1.3 ระดับการศึกษา (education)
- 1.1.4 ตำแหน่งในองค์กร (title in an organization)
- 1.1.5 อายุการทำงานในองค์กร (serviced years in an organization)

1.2 องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1.2.1 การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning)
- 1.2.2 การเป็นผู้มีแบบแผนทางความคิด (mental model)
- 1.2.3 การมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision)
- 1.2.4 การเรียนรู้เป็นทีม (team learning)
- 1.2.5 การมีความคิดอย่างเป็นระบบ (system thinking)

2. ตัวแปรตาม คือ ความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานในกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออก รองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในกรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (emotional stability)

2.2 ด้านกำลังใจ (encouragement)

2.3 ด้านการจัดการปัญหา (problem solving)

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออก รองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,800 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สุทธยามานะ (Yamane, 1973, pp.886-887) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

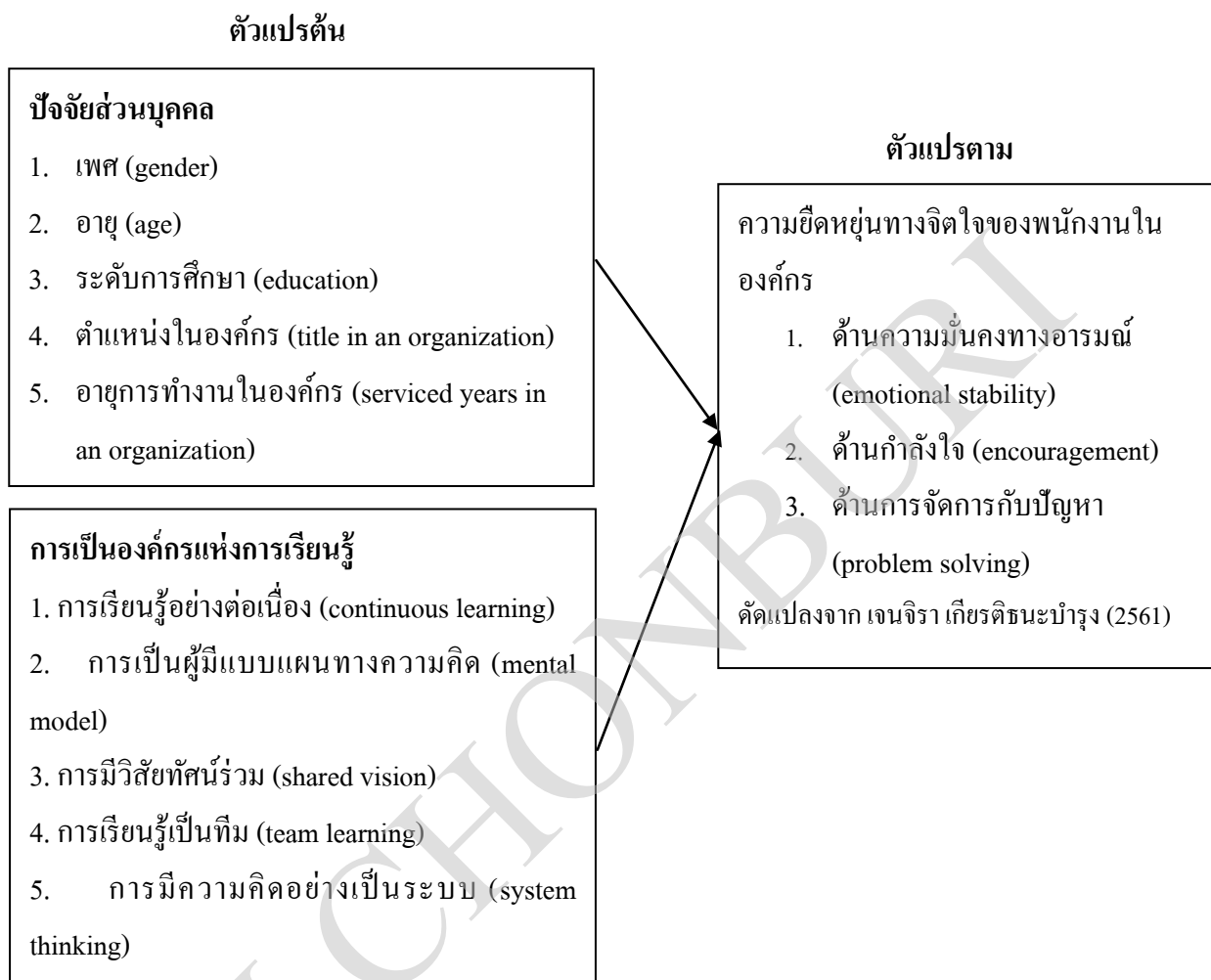
1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 – เมษายน พ.ศ. 2564

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับความพร้อมผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออก รองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร
2. ใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรในการวางแผนและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเป็นผู้มีแบบแผนทางความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม และการมีความคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำความรู้ที่นำมาวางแผนจัดการความรู้ที่มีระบบระเบียบแบบแผน มีแนวทางการจัดการ และพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดงานวิจัย การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออก รองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานครนั้น จะมีตัวแปรต้น และตัวแปรตามที่ใช้ในงานวิจัยและตัดแปลงมาจากงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย

สมมติฐาน

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในองค์กร อายุงาน ที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจที่แตกต่างกัน
2. องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างน้อยประการใดประการหนึ่ง มีอิทธิพลเชิงบวกกับความยืดหยุ่นทางจิตใจในด้านต่างๆ ของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออก รองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่นำมาใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ตัวแปรต้น (independent variables) และตัวแปรตาม (dependent variables) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแปรต้น (independent variables) ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) ประกอบด้วย

- 1.1 เพศ (gender)
- 1.2 อายุ (age)
- 1.3 ระดับการศึกษา (education)
- 1.4 ตำแหน่งในองค์กร (title in an organization)
- 1.5 อายุการทำงานในองค์กร (served years in an organization)

2. องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อันได้แก่

1. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning)
2. การเป็นผู้มีแบบแผนทางความคิด (mental model)
3. การมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision)
4. การเรียนรู้เป็นทีม (team learning)
5. การมีความคิดอย่างเป็นระบบ (system thinking)

ตัวแปรตาม (dependent variables)

ความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานในองค์กรกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆดังนี้

1. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (emotional stability)
2. ด้านกำลังใจ (encouragement)
3. ด้านการจัดการปัญหา (problem solving)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพศ หมายถึง รูปลักษณะหรือสถานะเพื่อบ่งบอกให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชาย

อายุ หมายถึง เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่ เวลาชั่วชีวิตหรือช่วงเวลานับจากเกิดจนถึงช่วงเวลาปัจจุบันที่กำลังกล่าวถึง

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาที่สำเร็จขั้นสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามในปีที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี เป็นต้น

ตำแหน่งงาน หมายถึง ระดับในการทำงานที่แสดงถึงอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และผลประโยชน์ของบุคคลภายในองค์กร เช่น บุคลากร ปฏิบัติงาน หัวหน้างาน ผู้จัดการหน่วย ผู้จัดการฝ่ายและผู้อำนวยการ เป็นต้น การเปลี่ยนตำแหน่งงานเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกองค์กร

อายุการทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) หมายถึง องค์กรที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้มีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นการสร้างศักยภาพในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายในระดับองค์กรใหม่ให้มีความเป็นเลิศและยั่งยืนอยู่ได้ท่ามกลางกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ความพร้อมในการพัฒนาผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การที่หน่วยงานมีโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่เหมาะสม บุคลากรมีโอกาสแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานและมีอิสระในการตัดสินใจ ทุกคนในหน่วยงานมีการสร้างและถ่ายโอนความรู้แลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีการสร้างบรรยากาศเป็นแบบการมีส่วนร่วม มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อผลักดันให้การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning) กระบวนการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ตนเองโดยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การมีแบบแผนทางความคิด (mental model) หมายถึง แบบแผนทางความคิด ความเชื่อทัศนคติแสดงถึงวุฒิภาวะที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์กลายเป็นกรอบความคิดที่ทำให้บุคคลนั้นๆมีความสามารถในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

การมีวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) หมายถึง การสร้างทัศนคติร่วมของคนในองค์กร ให้สามารถมองเห็นภาพและมีความต้องการที่จะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน

การเรียนรู้เป็นทีม (team learning) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและเน้นการใช้ความรู้ในการพัฒนาความสามารถของทีมมากกว่าความสามารถของบุคคล ระบบการเรียนรู้ของทีมจะสะท้อนต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

การคิดอย่างเป็นระบบ (system thinking) หมายถึง การที่คนในองค์กรมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ โดยมองเห็นภาพความสัมพันธ์กันเป็นระบบโดยรวม (total system) ได้อย่างเข้าใจ แล้วสามารถมองเห็นระบบย่อย (Sub system) ที่จะนำไปวางแผนและดำเนินการทำส่วนย่อยๆ นั้นให้เสร็จทีละส่วน

องค์กร หมายถึง กลุ่มบริษัทผลิตและส่งออกรองเท้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในกรุงเทพมหานคร

ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (resilience) หมายถึง ความสามารถของเราในการพาตัวเองกลับสู่ความสมดุลของชีวิต ความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรวดเร็วหลังจากเผชิญกับความทุกข์ยากหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ความยืดหยุ่นทางจิตใจเป็นการตอบสนองเชิงบวกต่อสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิต จนสามารถก้าวข้ามและผ่านพ้นอุปสรรคไปได้

ความมั่นคงทางอารมณ์ (emotional stability) หมายถึง ลักษณะทางบุคลิกภาพของมนุษย์ประการหนึ่ง การขาดความมั่นคงทางอารมณ์สร้างผลกระทบต่อมนุษย์คือ การขัดขวางความสามารถในการเรียนรู้ เนื่องจากการอารมณ์กระตุ้นให้เกิดความไม่ต่อเนื่องหรือความไม่สามารถรับมือกับความทุกข์ บุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มากระทบได้น้อย ดังนั้น สภาพจิตใจจึงเข้มแข็งไม่วอกแวก และมีความมั่นใจในความสามารถในตนเอง

กำลังใจ (encouragement) หมายถึง สภาพจิตใจ ที่มีความเชื่อมั่น และกระตือรือร้นพร้อมจะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่าง

การจัดการปัญหา (problem solving) หมายถึง การแก้ปัญหาทั่วไป ค้นหาสาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดสิ่งผิดปกติเพื่อแก้ไข ไม่ให้ปัญหาเกิดซ้ำ